

Regeringskansliet
Socialdepartementet
Enheten för hälsa och civilsamhälle
Diarienummer S2024/00726

Yttrande - remiss En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas (SOU 2024:23)

Socialdepartementet har bjudit in Örebro kommun att svara på remiss En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas (SOU 2024:23). Sista svarsdag 30 augusti 2024.

Då det pågår en oroande utveckling i användandet av nikotinprodukter, tobak och lustgas möjliggör utredningens förslag att barn och unga ska kunna skyddas mot eget bruk och andras skadliga bruk. Det är vidare positivt med ett förslag om att en ny reglering av lustgas ska införas. Örebro kommun ställer sig bakom förslagen men lämnar några synpunkter nedan.

Övergripande synpunkter

Ett flertal av förslagen i utredningen kommer kunna innebära ett utökat uppdrag för kommunerna och det riskerar att kunna bli ökade kostnader för så som exempelvis personalresurser och förberedelser för implementering. Det behöver tydligare framgå i utredningen hur finansieringen omkring detta ska se ut för att kommunerna ska kunna förbereda sig för en implementering.

Specifika synpunkter

4.1 En rök-, tobaks- och nikotinfri skoltid (s. 141 - 150)

Enligt förslaget framkommer att förbudet ska omfatta såväl de rök produkter som enligt 6 kap. 1 § lagen om tobak och liknande produkter redan är förbjudna att använda på skolgårdar. Vidare ska förbudet även omfatta andra tobaks- och nikotinprodukter som inte går att röka. Detta innebär att exempelvis snus kommer förbjudas. Som betänkanudet påpekar kommer detta att innebära ett utökat ansvar i förhållande till nuvarande rökförbud. Ansvaret kommer innefatta fler produkter samt produkter som enklare vid användning kan döljas för skolans personal. Därmed behöver det tydligt framgå vilka åtgärder skolor behöver vidta för att kontrollera att förbudet följs. Det är oklart hur skolans ansvar ser ut när det handlar om att agera så att förbudet följs om det står klart att en elev använder nikotinprodukter. Om det är oklart vilka åtgärder skolorna kan vidta finns det en risk att konsekvensen kan bli att det endast landar i upprepade tillsägelser som skulle kunna påverka relationen negativt mellan skolpersonal och elev.

Det behöver finnas en tydligare reglering gällande rökning eller annan användning av tobaks- eller nikotinprodukter även utanför skoltid för att uppnå syftet med bestämmelsen. Bedömning är att det är bra med en likvärdig hantering av frågor såväl under skoltid som utanför skoltid för att så att säga inte lämna skolor ensamma med de här frågorna. För att vidare minska rökning och annan användning av produkter som innehåller tobak och nikotin behöver det tydliggöras att det här behöver hanteras i samverkan med andra myndigheter. Skolan är en viktig aktör att uppmärksamma oro för barn och ungdomar. Utifrån nuvarande befogenheter finns inga andra möjligheter att hantera situationen mer än exempelvis genom tillsägelser, kontakt med vårdnadshavare

samt eventuell anmälan till socialtjänst gällande oro.

Ett sätt att påpeka förbudet mot rökning och annan användning av produkter som innehåller tobak och nikotin framkommer enligt förslag att skolan tydligt ska upplysa om rökförbudet genom skyltning och ingripa med information och tillsägelser om rökförbudet överträds. Det behöver tydligt framgå vilka konkreta befogenheter som finns för skolor att agera vid överträdelser av förbudet.

Vidare enligt förslaget framkommer exempelvis inga beskrivningar om vilka skyldigheter eller befogenheter en skola har om en elev trots tillsägelse fortsätter röka eller på annat sätt använder tobaks- eller nikotinprodukter. Personal får idag enligt skollagen omhändertaga föremål om dessa används på ett sätt som är störande för utbildningen, är kränkande för elever eller personal eller kan utgöra en fara för säkerheten i utbildningen. Gällande exempelvis användning av mobiltelefoner har personal genom skollagen bemyndigats att omhändertaga mobiltelefoner för att förebygga störningar i undervisningen (gäller för grundskolan). I och med att motsvarande bestämmelser saknas för tobaks- eller nikotinprodukter anses att sådana bestämmelser bör tas i beaktning, alternativt att bestämmelsen om omhändertagande av föremål ändras. Det saknas stöd för omhändertagande av tobaks- eller nikotinprodukter såvida de inte förekommer på ett störande sätt i undervisningen. Att elever exempelvis använder snus under en lektion behöver inte med självklarhet utgöra en störning av utbildningen i skollagens mening. Det finns en risk att personal i skolan kommer sysselsättas med att ge tillsägelser till elever utan att kunna agera om beteendet inte upphör. Motsvarande utmaningar fanns, och pågår emellertid fortsatt gällande mobiltelefonanvändning. I praktiken riskerar detta leda till att skolan får svårt att motverka användning av tobaks- eller nikotinprodukter under skoltid.

Vidare föreslås kommunen ha tillsyn över bestämmelserna om rökning och annan användning av produkter som innehåller tobak och nikotin. Det finns också här en risk att det ökade ansvaret att upprätthålla förbudet vad gäller i huvudsak plats skapar svårigheter gällande skolans tillsyn av elever. Idag rör sig elever i högstadiet och gymnasiet i många fall utanför skolans område under delar av skoldagen. Under dessa tillfällen har skolan inte direkt tillsyn över eleverna på grund av deras ålder och mognad.

Det behöver med tydlighet framgå för de myndigheter som utövar tillsyn över huvudmännen att kravet på den som ansvarar för att rökförbudet upprätthålls utanför skolans område inte kan vara höga. Eventuella oklarheter riskerar leda till ökade arbetsinsatser för att skolor ska kunna upprätthålla förbudet. Ett dilemma som uppstår är att elever på gymnasiet är myndiga och utredningens förslag blir i och med det svårt att upprätthålla gentemot myndiga elever. Lagstiftning som vänder sig till olika åldrar i en och samma skola riskerar att bli rörig. Det blir problematiskt att motivera en lagstiftning för en person när den är elev och en annan lagstiftning under den tid personen inte är elev.

Sammantaget blir bedömningen att förbud på skoltid kommer innebära ett starkare skydd för barns och ungas hälsa men det kan också innebära att resurser från skolans kärnuppdrag kan behöva omfördelas för att upprätthålla detta.

5.2.4 Catering (s. 193)

I 4§ ställs regler upp för hur cateringservering ska skötas. Det behöver förtydligas att brandsäkerhetskraven vid en sådan servering inte åvilar cateringföretaget på det sätt som Folkhälsomyndigheten ger uttryck för.

6.4.2 Åtgärder för att underlätta handläggningen (s.269)

Utredningen föreslår att en ansökan om serveringstillstånd för alkohol och försäljningstillstånd för tobaksvaror ska göras på ett av Folkhälsomyndigheten fastställt formulär. Det är bra att tillförsäkra en likabehandling oberoende i vilken kommun som ansökan lämnas in men Örebro kommun vill påpeka att många kommuner har en egen grafisk profil. Detta därför att medborgarna ska kunna känna igen sig oavsett om en ansökan eller anmälan handlar om serveringstillstånd, folköl, tobak, sophämtning eller annan kommunal service. Kommunerna har också olika förutsättningar för att inhämta uppgifter så ett medskick blir att en detaljreglering kan komma att försvåra hanteringen för kommunerna.

10.6 Konsekvenserna för jämställdheten mellan kvinnor och män (s. 365–367)

För att tobaksförebyggande åtgärder ska bli effektiva och även nå kvinnors beteendemönster krävs det att beakta marknadsföring som riktar sig mot kvinnor. Tobaksindustrin använder sig av marknadsföring som direkt riktar sig mot kvinnor och som kan liknas med skönhetsindustrin. Det utvecklas även specifikt design och smaker för att locka kvinnliga användare. Det är också viktigt att det förebyggande arbetet så som informationsinsatser anpassas utefter att kvinnor och flickor samt män och pojkar kan ha olika motivationsfaktorer. Kvinnor och flickor kan till exempel bli påverkade av motivationsfaktorer så som exempelvis viktnedgång eller motverkning av depression. Kvinnor och flickor är också i högre grad påverkade av passiv rökning. I familjeförhållanden där kvinnan dessutom har mindre makt än mannen kan det vara svårt att motverka detta.

Utredningen beskriver att män generellt dricker mer alkohol än kvinnor, vilket innebär att förslagen kommer påverka mäns hälsa mer än kvinnors. Sammantaget är förslagen gynnsamma både för kvinnors och mäns hälsa. Förslagen kommer att påverka kvinnors hälsa även utifrån att mäns alkoholintag är en bidragande faktor till utövande av våld och våld i nära relation. Förväntningar kring drickande formas utifrån maskulina och feminina normer. Detta behöver beaktas vid konsekvensbedömning av hur lagen kan realiseras så att det inte förstärker destruktiva könsnormer.

Tobaksbruk och tobaksproduktion är hinder för hållbar utveckling. Genom att minska bruk och efterfrågan kan produktionen minska. Vidare är lustgas en växthusgas som har stor påverkan på miljö och klimat. För kommuner blir en direkt konsekvens av bruket en ökad hantering av nedskräpning av lustgaspatroner, vilka behöver hanteras särskilt.

Anders Åhrlin (M)
ordförande
kommunstyrelsens trygghetsutskott

Kommunstyrelsens trygghetsutskott

Sammanträdesdatum: 2024-08-27
Justeringsdatum: 2024-08-27
Anslagsdatum: 2024-08-29

§ 20 Svar på remiss från Socialdepartementet om betänkande av utredningen om lustgas och vissa frågor inom alkohol- och tobaksområdet (SOU 2024:23) Dnr S2024/00726

Ärendenummer: Ks 834/2024
Handläggare: Liselott Bergqvist

Ärendebeskrivning

Utredningen har analyserat och tagit ställning till hur lustgas ska regleras, sett över vissa frågor inom alkohol- och tobaksområdet och analyserat konsekvenserna av en eventuell förändring av det övergripande målet för ANDT-politiken. Utredningen har också föreslagit nödvändiga författningsförslag och också analyserat hur den föreslagna regleringen förhåller sig till relevanta EU-regler.

Synpunkter har inhämtats från sakkunniga inom socialförvaltningen, strateger på hållbarhetsavdelningen, inspektörer från hälsoskydd och tobak och alkohol på miljö- och stadsbyggnadsförvaltningen samt från sakkunniga inom förskole- och grundskoleförvaltningen.

Beslutsunderlag

Kommunledningsförvaltningens tjänsteskrivelse, 2024-08-16

Yttrande, 2024-08-16

Remiss – En tryggare uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas (SOU 2024:23). Betänkande av Utredningen om lustgas och vissa frågor inom alkohol- och tobaksområdet. Stockholm 2024

Missiv – Remiss – En tryggare uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas (SOU 2024:23), daterat 2024-05-08

Förslag till beslut

Kommunledningsförvaltningens förslag till Kommunstyrelsens trygghetsutskott:

- Yttrandet antas och överlämnas till Socialdepartementet

Proposition

Ordförande Anders Åhrlin (M) finner att det finns ett förslag till beslut, det vill säga Kommunledningsförvaltningens förslag och att Kommunstyrelsens trygghetsutskott beslutar enligt Kommunledningsförvaltningens förslag.

Beslut

Kommunstyrelsens trygghetsutskott beslutar:

- Yttrandet antas och överlämnas till Socialdepartementet